

Otwarta szkoła

Szkoła zapewnia uczniom i uczennicom możliwość wyznawania różnorodnych wartości poglądów oraz obrony łamanych praw. Szkoła jest również otwarta na działania społeczności lokalnej i umożliwia korzystanie ze swoich zasobów.

WYZWANIA SZKOŁY DEMOKRACJI DO PODJĘCIA W TYM OBSZARZE:

Wybierzcie do realizacji **min. jedno wyzwanie**
– coś, co **do tej pory nie działa się w Waszej szkole!**

1. Organizujemy zajęcia/warsztaty o prawach ucznia/człowieka dla uczniów naszej szkoły.
2. Tworzymy instytucję lub procedury odnoszące się do łamania praw ucznia/konfliktów w naszej szkole (np. rzecznik praw ucznia, szkolne mediacje, procedura zgłaszania łamania praw ucznia itp.)
3. Wypracowujemy sposób na rozwiązywanie sporów międzyuczniowskich (sąd lub mediacje koleżeńskie).
4. Organizujemy działanie skierowane do naszych sąsiadów z otoczenia szkoły np. dzień otwartej szkoły, festiwal starych gier i zabaw, turniej sportowy, wymiana międzypokoleniowa.
5. Samorząd uczniowski realizuje jedno ze swoich działań w ścisłej współpracy z organizacjami lub instytucjami, działanie skierowane jest również do osób spoza szkoły.

Opis obszaru

Różnorodność i tolerancja

Prawa każdego, w tym każdej mniejszości, są podstawą do właściwie rozumianej demokracji. Otwarta szkoła to miejsce, w którym wszyscy czują się dobrze. Szkoła powinna tworzyć odpowiednią atmosferę, to odpowiedzialność dyrektora oraz nauczycieli i nauczycielek, żeby przeciwdziałać mowie nienawiści – bezpośrednio: na lekcji czy przerwach, jak i podczas prowadzonych dodatkowo zajęć czy projektów (jak prowadzone przez CEO „[Nienawiść – jestem przeciw](#)”). To również odpowiedzialność za to, żeby

Projekt finansowany ze środków Ambasady Stanów Zjednoczonych

szkoła była dostosowana do potrzeb uczniów i uczennic z niepełnosprawnościami, a uczniowie i uczennice niechodzący na religię mieli możliwość uczęszczania na etykę, prowadzoną przez kompetentnego nauczyciela.

Rzecznictwo praw uczniów i uczennic i rozwiązywanie konfliktów

Szkoła (tak jak wiele innych miejsc) jest często przestrzenią, w której dochodzi do niekulturalnej wymiany zdań, agresji psychicznej, fizycznej a nawet prześladowań. Takie sytuacje najczęściej mają miejsce pomiędzy uczniami i uczennicami, lecz również pomiędzy uczniami i uczennicami a nauczycielami i nauczycielkami. W takich sytuacjach osoba dręczona czy prześladowana najczęściej jest stroną słabszą (pojedynczy uczeń czy uczennica przeciw grupie lub nauczycielowi bądź nauczycielce). Dlatego też w szkole powinny istnieć instytucje umożliwiające obronę praw. Tak jak w Polsce funkcjonują instytucje odpowiedzialne za ochronę praw – takie jak sąd, rzecznik praw dziecka, rzecznik praw obywatelskich – tak w szkole powinny istnieć mechanizmy zgłaszania i rozpatrywania spraw konfliktowych i przemocowych. Jest to niezbędne jeśli szkoła ma być miejscem bezpiecznym i otwartym na każdego. Takie mechanizmy muszą w szkole funkcjonować, ponieważ młodzież nie zawsze sama potrafi dojść do porozumienia lub sprzeciwić się niektórym sytuacjom.

Takie mechanizmy to m.in.:

- Rzecznik lub rzeczniczka praw ucznia. To osoba lub osoby, których kompetencje (zapisane w statucie szkoły lub regulaminie SU) pozwalają na rozstrzygnięcie spraw, w których czyjeś prawa mogą być łamane. Rzecznikiem lub rzeczniczką może być nauczyciel lub nauczycielka lub uczeń czy uczennica. My polecamy żeby pełniły tę funkcję dwie osoby – uczeń lub uczennica i nauczyciel lub nauczycielka. Zasady działania rzecznika lub rzeczniczki, tryb zgłaszania i rozstrzygnięcia skarg powinny, być spisane i rozpowszechnione.
- Szkolny mediator lub mediatorka. To osoba, która pełni trochę inną funkcję niż rzecznik czy rzeczniczka – jego zadaniem jest rozwiązywanie konfliktów oraz sporów, w których obie strony wyrażają wolę współpracy. W takich sytuacjach możliwe jest przeprowadzenie pomiędzy nimi mediacji – wspólne wyjaśnienie sprawy i doprowadzenie do rozwiązania satysfakcjonującego obie strony.
- Sąd szkolny – organ którego rolą jest rozstrzygnięcie sytuacji złamania szkolnych praw (statutu, systemu oceniania, innych regulacji szkolnych). W przypadku stwierdzenia złamania praw sąd ma możliwość nadania sankcji – najczęściej polegających na naprawieniu wyrządzonej szkody lub zadośćuczynieniu. Jeśli ktoś nie czuje się dobrze ani bezpiecznie w szkole, to nie będzie chciał na nią wpływać, ani angażować się szkolne działania, więc przede wszystkim władzy SU powinno zależeć, aby każdy czuł się w szkole jak u siebie.

Współpraca ze społecznością lokalną

Szkoła demokratyczna dba nie tylko o otwartość wśród osób związanych ze szkołą, ale również jest otwarta na społeczność lokalną. Angażuje się w działania w swojej okolicy i zaprasza sojuszników i sojuszniczki w swoje działania. Pozyskajcie zaufanie władzy, przedstawicieli i przedstawielek organizacji, mieszkańców i mieszanek Waszej okolicy i razem stwórzcie nie tylko przyjazną szkołę ale również miejscowość! Samorząd uczniowski może angażować sojuszników w działania organizowane w szkole jak i wychodzące poza jej mury, jak również włączać się w działania inicjowane przez inne instytucje.

Projekt finansowany ze środków Ambasady Stanów Zjednoczonych

Samorząd Uczniowski może być odpowiedzialny za to, żeby szukać partnerów, którzy wesprą działania uczniowskie poprzez wsparcie rzeczowe, finansowe lub promocyjne. To świetna nauka praktycznej umiejętności działania!

Na co zwracać uwagę?

- Nie chodzi o eliminację wszystkich sytuacji, w której ktoś mógłby poczuć się dotknięty – to jest niemożliwe, chodzi o to, aby pomóc uczniom i uczennicom wyjaśniać i rozwiązywać takie sytuacje.
- Pamiętajcie, że tworząc instytucję ochrony praw ucznia, jej kompetencje, sposób wybierania, odwołania muszą zostać opisane w odpowiednich regulaminach .
- Żeby bronić swoich praw, najpierw należy je poznać – sprawdźcie czy uczniowie i uczennice wiedzą jakie mają prawa, a jeśli nie, to koniecznie przeprowadźcie działanie, które to zmieni.
- Zastanówcie się czy w Waszej szkole wszyscy czują się bezpiecznie i swobodnie – spytajcie anonimowo uczniów i uczennice. UWAGA: nie zawsze to, że nikt nie zgłasza przypadków agresji lub nietolerancji, oznacza, że takich przypadków nie ma. Bardzo często ofiary takich sytuacji nie mówią o tym nauczycielom ani nawet kolegom. Dlatego nie poprzestańcie na przekonaniu – naszej szkoły to nie dotyczy.
- Trzeba być szczególnie ostrożnym, aby nie stworzyć pozornej instytucji, która nie ma realnego wpływu – dlatego w proces jej tworzenia i funkcjonowanie, powinna być zaangażowana dyrekcja oraz nauczyciele i nauczycielki.

Projekt finansowany ze środków Ambasady Stanów Zjednoczonych

AMBASADA
STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI

DOBRA PRAKTYKA Z POLSKI

Dobra praktyka: Gimnazjum nr 27 im. Ossolineum we Wrocławiu

Co? Szkolny Rzecznik Praw Ucznia

Dlaczego? Stworzenie możliwości obiektywnego rozwiązywania sporów pomiędzy uczniami i uczennicami a nauczycielami i nauczycielkami.

Co się działo krok po kroku?

1. Szkoła posiada osobny Regulamin Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia – określający zadania i obowiązki Rzecznika, tryb postępowania w przypadku spraw spornych oraz tryb zgłaszania kandydatów i kandydatek oraz przeprowadzania wyborów.
2. Funkcję Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia pełnią równolegle przedstawiciel uczniów i nauczycieli.
3. Kandydatury są zgłaszane przez Radę SU, radę rodziców i radę pedagogiczną. Wybory są powszechne (czynne prawo mają wszyscy uczniowie, uczennice i nauczyciele i nauczycielki), bezpośrednie i tajne.
4. Prowadzona jest osobna kampania wyborcza, trwająca 2 tygodnie, wybory przeprowadzane są w połowie grudnia.
5. Rzecznicy są dostępni dla uczniów i pełnią otwarte dyżury – obecnie są to czwartki, w wyznaczonej do tego celu sali.
6. Ostatnią sprawą rozwiązaną dzięki wsparciu Rzecznika była kwestia zbyt dużej liczby sprawdzianów i kartkówek, ustalanych przez nauczycieli wbrew ustalonym zasadom. Po spotkaniu z Radą pedagogiczną i przypomnieniu zasad ustalania terminów sprawdzianów udało się ograniczyć ich liczbę.

Jakie są mocne strony?

- Istnienie osobnej instytucji szkolnego RPU – oddzielny tryb wyborów, spisane kompetencje i tryb postępowania,
- Pełnienie funkcji RPU przez dwie osoby – przedstawiciela uczniów i nauczycieli,
- Ustalony i znany wszystkim sposób zgłaszania spornych spraw Rzecznikowi.

Projekt finansowany ze środków Ambasady Stanów Zjednoczonych

AMBASADA
STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI

DOBRA PRAKTYKA Z USA

Kto? Pittsfield Middle High School, Pittsfield, New Hampshire

Co? Ława Przysięgłych – alternatywny sposób rozwiązywania konfliktów

Uczniowie, którzy zachowali się nieodpowiednio, złamali prawo mogą wybrać ławę Przysięgłych jako formę rozwiązania sprawy. Ława Przysięgłych składa się z uczniów i członka rady pedagogicznej, który przede wszystkim przygotowuje uczniów do samodzielnej pracy. Zadaniem ławy Przysięgłych nie jest orzeczenie kto ma rację czy ukaranie osoby, która zawiniła. Celem mediacji jest danie osobie pokrzywdzonej to czego potrzebuje np. przeprosi, wysłuchania, zrozumienia. Uczniowie którzy zrobili, zachowali się nie odpowiednio muszą zrobić coś dla szkolnej społeczności – zamiast kary.

Jak to działa krok po kroku?

1. Po wyborze nowej ławy Przysięgłych odbywa się szkolenie w formie symulacji przykładowych sporów jakie mogą wystąpić między uczniami. Prowadzi je członek rady pedagogicznej, który pełni rolę opiekuna. Omawiane na nim są możliwe scenariusze mediacji, trudności i emocje jakie mogą się pojawić, co można wywnioskować z mowy ciała.

2. Uczniowie, którzy złamali prawo, wdali się w konflikt sami decydują czy chcą uczestniczyć w mediacjach czy przyjąć karę od Dyrekcji (np. zawieszenie). Nie można zmienić swojej decyzji.

Mediacje prowadzą co najmniej 2 osoby. Może więcej – w zależności od sprawy.

1. Na początku przedstawiane są zasady jakie obowiązują podczas mediacji między innymi to, że mówi jedna osoba, każdy mówi w swoim imieniu oraz zasady jakie obowiązują członków ławy Przysięgłych np. obowiązek poufności.

2. Pierwszą część mediacji to zadawanie pytań – każda z osób zaangażowany w spór ma możliwość opowiedzenia swojej wersji wydarzeń, opowiedzenia czemu do sytuacji doszło, jak się w niej czuli i jak się teraz czują. Członkowie ławy Przysięgłych zadają takie same pytania wszystkim osobom zaangażowanym w spór i uważnie słuchają, jednak nikt nikogo nie ocenia.

3. Następnie zadawane są pytania – różne w zależności od zdarzenia. W przypadku konfliktu między dwoma osobami przykładowe pytanie to:

- dlaczego uważasz, że Wasze historie różnią się?
- skąd wynika problem?
- dlaczego do zdarzenia doszło?
- jaka jest relacja pomiędzy osobami zaangażowanymi?
- gdyby do podobnej sytuacji doszło ponownie jak byś chciał się zachować?
- co powinno się wydarzyć aby rozwiązać problem/naprawić sytuację?

Projekt finansowany ze środków Ambasady Stanów Zjednoczonych

AMBASADA
STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI

4. Osoby mówią co potrzebują, aby sprawa została rozwiązana. Jeśli klarowne jest kto jest winowajcą, a kto ofiarą, to ta część skupia się na tym aby ustalić czego osoba pokrzywdzona potrzebuje np. przeprosin. Następnie winna osoba ustosunkowuje się do tego.

5. Na koniec osoba, która zawiniła sama proponuje co może zrobić dla szkolnej społeczności. Pomysł musi uzyskać aprobację Ławy Przysięgłych

Dlaczego warto to wprowadzić?

- Uczniowie uczą brać się odpowiedzialności za własne działanie
- Uczniowie uczą się samodzielnie rozwiązywać problemy
- Uczniowie uczą się uważnie słuchać i komunikować

Projekt finansowany ze środków Ambasady Stanów Zjednoczonych

AMBASADA
STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI